

คาร์ล คอรัช

และวิกฤตการณ์ของ ลัทธิมาร์กซ์

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์

คณะเศรษฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คอรัชมีความเห็นว่าการที่จะฟื้นฟูทฤษฎีมาร์กซ์ ให้เป็นทฤษฎีปฏิบัติสังคมของชนชั้นกรรมากร จะเป็นความเพ้อฝันอย่างมากทีเดียว ทั้งนี้เพราะทุกสิ่งทุกอย่างได้เปลี่ยนแปลงไปหมด แล้วในสทวรรษที่ 20 ในปัจจุบันมาร์กซ์ควรจะเข้าไปอยู่ในพิพิธภัณฑ์ได้แล้ว เหมือนกับนักทฤษฎีสังคมนิยมคนอื่น ๆ ที่ผ่านมา

ในวงการของลัทธิมาร์กซ์ในยุโรป คาร์ล คอรัช (KARL KORSCH) ได้ชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญสูงสุดคนหนึ่ง และในขณะเดียวกันก็เป็นบุคคลที่มีความคิดเป็นตัวของตัวเองมากที่สุดคนหนึ่งด้วย ชื่อของเขาเพิ่งจะมาเป็นที่รู้จักกันเมื่อไม่นานมานี้เอง ทั้ง ๆ ที่เขามีบทบาทสำคัญในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จนถึงระบะนาซียึดอำนาจในเยอรมัน (1983) การที่นักวิเคราะห์ลัทธิมาร์กซ์สมัยใหม่เริ่มสนใจ คอรัชขึ้นมา ก็คงจะเป็นเพราะว่า แนวคิดหลักของเขาค่อนข้าง จะสนองตอบปัญหา “วิกฤตการณ์ของลัทธิมาร์กซ์” ได้พอสมควร เกี่ยวกับเรื่องนี้ คอรัชมีความเห็นว่า วิกฤตการณ์ ไม่ใช่เป็นเรื่องของทฤษฎี หรือการตีความทฤษฎีลัทธิมาร์กซ์ เท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติด้วย คอรัชกล่าวว่า ทฤษฎีที่ปฏิวัติ (revolutionary theory) จะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีการเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวแรงงานที่มีลักษณะปฏิวัติเท่านั้น ในบทวิเคราะห์นี้ เราใคร่ขอเสนอผลงาน และแนวคิดของคอรัช เพื่อให้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้นในวงการของลัทธิมาร์กซ์ไทย

ใครคือ คาร์ล คอรัช?

คาร์ล คอรัช เกิดเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ปีคศ. 1886 (3 ปีหลังมาร์กซ์ตาย) ที่เมือง TOSTEDT (Lüneburger Heide) ซึ่งอยู่ในภาคเหนือของเยอรมัน ตะวันตก ปัจจุบัน ในระยะเริ่มต้น คอรัช ได้ศึกษานิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และปรัชญาที่มหาวิทยาลัย มิวนิก, เฮเนา, เบอร์ลิน และเยนา ในช่วงสุดท้ายของการศึกษา คอรัชได้หันมาเน้นวิชานิติศาสตร์มากขึ้น และได้สอบขึ้นปริญญาเอกในแขนงนี้เมื่อปี 1911 ที่มหาวิทยาลัยเยนา ในปี 1912 คอรัชได้เริ่มมีกิจกรรมทางการเมือง โดยได้เข้าเป็นสมาชิกพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (SPD) และในขณะเดียวกัน เป็นสมาชิก Fabian Nursery ด้วย ซึ่งเป็นองค์กรเยาวชนของ Fabian Society ต่อมาในปี 1920 คอรัชได้เริ่มศึกษาลัทธิมาร์กซ์อย่างจริงจัง พร้อมกับเริ่มประกอบอาชีพเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเยนา ภาควิชานิติศาสตร์ด้วย และในปีเดียวกันนั่นเอง คอรัชได้ตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เยอรมัน

ในช่วงปี 1920 – 1928 คอรัชมีบทบาทสูงในการเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่น ในแคว้น Thüringen จนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมของแคว้นนั้น ในกรมชุดผสมระหว่างพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย และ พรรคคอมมิวนิสต์ นอกจากนั้น คอรัช ยังเป็นสมาชิกสภาผู้แทนในระดับชาติด้วย (REICHSTAG)

สำหรับทางด้านการเคลื่อนไหวภายในพรรคคอมมิวนิสต์นั้น ปรากฏว่าในระยะเริ่มต้น คอรัชเป็นบุคคลที่มีความสำคัญสูง เคยเป็นบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ทฤษฎีของพรรค (ซึ่งมีหน้าที่สวดศีลพรรค) แต่ในระยะหลัง ๆ ได้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นมา คอรัชได้สร้างกลุ่มฝ่ายซ้ายขึ้นในพรรค จนที่สุดกลายเป็นหัวหน้าของชาวลัทธิมาร์กซ์ทั้งหลายที่ไม่พอใจ อำนาจผูกขาดของพรรค และในปี 1926 คอรัชก็ต้องถูกขับไล่ออกจากพรรคไปตามระเบียบ แต่กระนั้นก็ยังรวบรวมพลังฝ่ายซ้ายต่าง ๆ

จัดตั้งกลุ่มลัทธิมาร์กซ์ต่อไป รวมทั้ง ช่วยก่อตั้งโรงเรียนการเมืองให้พรรคอีกด้วย

ในปี 1933 พวกนาซี ได้ปลดคอรัชออกจากตำแหน่งอาจารย์มหาวิทยาลัย ภาควิชานิติศาสตร์ ที่เยนา หลังจากนั้น คอรัชก็หนีไปอยู่อังกฤษ และเดินทางไปประเทศต่าง ๆ ในยุโรป จนกระทั่งไปตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี 1936 จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตในปี 1961 ในช่วงนี้ คอรัชพยายามที่จะหางานทำอย่างถาวร ในมหาวิทยาลัยของสหรัฐ แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะมหาวิทยาลัยทุนนิยมของสหรัฐ ไม่ค่อยจะไว้วางใจคอรัชเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองในอดีตที่เยอรมันนี้ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว คอรัชไม่ค่อยจะมีผลงานทฤษฎีที่สำคัญ ๆ เหมือนกับตอนที่อยู่เยอรมันเท่าใดนัก ส่วนใหญ่คอรัชจะเดินทางไปบรรยายในที่ต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาทั่ว ๆ ไป ทางด้านลัทธิฟาสซิสต์ การเคลื่อนไหวกรรมกร ปัญหาลัทธิมาร์กซ์ กับ อนาธิปไตย และปัญหาทางทฤษฎีสังคมวิทยาของอเมริกา คาร์ล คอรัช ตายที่ BELMONT, MASS. เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 1961⁽¹⁾ โดยได้ทิ้งผลงานกระจัดกระจายทั่วไปหลายแห่ง ซึ่งขณะนี้ทางนักค้นคว้าของเยอรมัน ยังคงทำการรวบรวมอยู่ไม่หมด แต่ผลงานที่มีชื่อที่สุดก็เห็นจะเป็นเรื่อง Marxism and Philosophy ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1923⁽²⁾

1. สำหรับผู้สนใจประวัติและงานอย่างละเอียดของคาร์ล คอรัชจากข้อเขียนที่เป็นภาษาอังกฤษอาจหาอ่านได้จาก บทความของ Erich Gerlach เรื่อง "Karl Korsch's Undogmatic Marxism" พิมพ์ในวารสาร International Socialism 19 (Winter 1964-5) และในคำนำของหนังสือ Marxism and Philosophy ที่เขียนโดย Fred Halliday รวมทั้งหนังสือของ Patrick Goode เรื่อง Karl Korsch : A Study in Western Marxism, Macmillan Press, London, 1979

2. การวิเคราะห์ผลงาน และการรวบรวมรายชื่อผลงานต่าง ๆ ที่คอรัชได้เขียนไว้ปรากฏอยู่ในหนังสือ Arbeiterbewegung - Theorie und Geschichte (Jahrbuch I : Über Karl Korsch) หนังสือรายปี ชุด "การเคลื่อนไหวกรรมกร - ทฤษฎี และประวัติศาสตร์", เล่ม 1, เกี่ยวกับ คาร์ล คอรัช, บรรณาธิการ C. Pozzoli, Fischer Verlag, Frankfurt 1973.

ระหว่างการปฏิวัติ และการปราบปราม

ในช่วงที่คอร์ซอยู่ในเยอรมัน และมีกิจกรรมการเคลื่อนไหวแรงงานและทางทฤษฎีนั้น สังคมเยอรมันกำลังประสบวิกฤตการณ์อย่างหนัก กลุ่มทุนนิยมผูกขาดและกลุ่มลัทธิทหารได้ใช้ความพยายามอย่างสุดเหวี่ยงที่จะสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ ซึ่งกำลังดำเนินการที่จะยึดอำนาจรัฐตามแบบฉบับของบอลเชวิค ในขณะนั้น เยอรมันกำลังเต็มไปด้วยปัญหาเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ ภาวะการตกต่ำทางเศรษฐกิจ เงินเฟ้อและการว่างงานที่รุนแรง การประท้วงเดินขบวนนัดหยุดงาน เกิดขึ้นไปทั่ว ประชาชนไม่พอใจกับภาวะความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่-โหดร้ายทุกวัน ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ กลุ่มคอมมิวนิสต์เกิดความเพื่อผืนขึ้นมาโดยเรียกร้องให้มีการลุกขึ้นสู้ด้วยอาวุธทั้ง ๆ ที่ไม่มีผู้ทางว่าจะชนะได้เลย ในที่สุดรัฐบาลก็สามารถคว่ำการปฏิบัติการเช่นนั้นได้อย่างง่ายดาย หลังจากนั้นมา ฝ่ายเผด็จการฟาสซิสต์ ก็เริ่มขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนสามารถยึดอำนาจรัฐได้พร้อม ๆ กับการก้าวขึ้นสู่อำนาจของฮิตเลอร์และกลุ่มนาซี ส่วนฝ่ายคอมมิวนิสต์ หลังจากที่มีการพ่ายแพ้ไปแล้วก็เริ่มมีการเคลื่อนไหวทางทฤษฎีลัทธิมาร์กซกันใหม่ มีการวิพากษ์วิจารณ์ยุทธศาสตร์ และทฤษฎีการปฏิวัติสังคมนิยม ในบรรยากาศเช่นนี้ แทนที่พรรคคอมมิวนิสต์จะเปิดโอกาสให้มีการสร้างบรรยากาศที่อิสระในการแสดงออก พรรคกลับหันไปใช้วิธีกวาดล้างกดดันความคิดเห็นที่หลากหลาย และสร้างระบบเผด็จการเบ็ดเสร็จขึ้นมา การต่อต้านจากกลุ่มความคิดอิสระก็ยังมีมากและผู้นำของกลุ่มที่คัดค้านอำนาจผูกขาดทางอุดมการณ์ของพรรคก็คือ คาร์ล คอร์ซ นั่นเอง⁽¹⁾

ต้องมีการปฏิวัติทฤษฎีปฏิวัติ

สิ่งที่คอร์ซต้องการก็คือ ในขบวนการปฏิวัติ ควรจะมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเปิดเผย และมีความยืดหยุ่นทางด้านวิภาษวิธี การล้มเหลวของการลุกขึ้นสู้ในเยอรมันทำให้คอร์ซเกิดความคิดว่า พัฒนาการแบบโซเวียตเป็นแค่เพียงฉากหนึ่งของประวัติศาสตร์เท่านั้นเองที่มีเงื่อนไขเฉพาะของมันเอง ดังนั้นทฤษฎีการปฏิวัติแบบบอลเชวิค จึงไม่อาจนำมาใช้ประยุกต์ในยุโรปตะวันตกได้ คอร์ซมีความเห็นว่า การเคลื่อนไหวแรงงานและ การทำปฏิวัติของเยอรมันจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้ความคิดและอิทธิพลของบอลเชวิค การเคลื่อนไหวปฏิวัติ ต้องเป็น

1. รายละเอียดดู PREDRAG VRANICKI, Geschichte des Marxismus (ประวัติศาสตร์ลัทธิมาร์กซ, ภาษาเยอรมัน, เล่ม II) SUHRKAMP, Frankfurt 1983, หน้า 509 - 523)

อิสระอย่างแท้จริงจึงจะสำเร็จลงได้ การวิพากษ์วิจารณ์ในแนวนั้น นับว่าเป็นเรื่องที่ใหญ่โตมากไม่ค่อยจะมีใครกล้าทำกันในขบวนการปฏิวัติสมัยนั้น ผลที่คอร์กซ์ได้รับคือ การถูกขับออกจากพรรคคอมมิวนิสต์ในปี 1926

เมื่อมองวงการลัทธิมาร์กซ์ในสมัยนั้นแล้ว เราจะพบว่า ความสำคัญของคอร์กซ์ค่อนข้างมีมากพอสมควร คอร์กซ์เป็นคนรุ่นแรกที่เดี่ยวที่เริ่มมองเห็นจุดดับของ “ลัทธิมาร์กซ์ที่เป็นทางการ” ความล้มเหลวของการปฏิวัติ ส่วนหนึ่งเป็นผลผลิตของทฤษฎีและการใช้ทฤษฎีที่ล้มเหลว คอร์กซ์สรุปว่า เพื่อที่จะทำให้มีการหลุดพ้นจากสถานะที่ขังกันทางการเมืองเคลื่อนไหวได้ ชาวมาร์กซิสต์ จะต้องดำเนินการพัฒนาทางด้านทฤษฎีอย่างจริงจัง คอร์กซ์มีความเห็นว่า ทฤษฎีของมาร์กซ์ ทำการวิเคราะห์สังคมของระบบทุนนิยม ตอนเริ่มต้นเท่านั้น เป็นทฤษฎีที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่ใช่เป็นทฤษฎีสังคมทั่ว ๆ ไป ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะนำเอาทฤษฎีของมาร์กซ์มาใช้ในศตวรรษที่ 20 ซึ่งทุนนิยมได้ขยายตัวไปมากแล้ว แนวคิดของมาร์กซ์เกี่ยวกับการปฏิวัติก็เช่นกัน คอร์กซ์บอกว่า เป็นแนวคิดที่เก่า ซึ่งมีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ที่มาจากศตวรรษที่ 19 เป็นแนวคิดที่เน้นบทบาทของพรรค และรัฐมุลเกนไป ในยุคของการเคลื่อนไหวแรงงานสมัยใหม่ ทฤษฎีนี้ใช้ไม่ได้ผลเสียแล้ว สำหรับการเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ควรจะมีการพัฒนาองค์การใหม่ขึ้นมา เช่น สภาแรงงาน อันประกอบด้วย กรรมกร ขาวนาชาวไร่ และทหารลูกหลานของประชาชน

ในช่วงสุดท้ายของชีวิต คอร์กซ์ถึงกับบอกว่า ถ้าเราต้องการปฏิวัติสำเร็จบางทีเราจะต้องล้มการผูกขาดของลัทธิมาร์กซ์ในขบวนการปฏิวัติ ลงไปเสีย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านทฤษฎีปฏิบัติ การนำการปฏิวัติ หรือการริเริ่มการปฏิวัติ - การเคลื่อนไหวทั้งหมดนี้ ไม่จำเป็นต้องอยู่ใต้ร่มธงลัทธิมาร์กซ์ต่อไปอีกแล้ว คอร์กซ์มีความเห็นว่าการที่จะฟื้นฟูทฤษฎีมาร์กซ์ ให้เป็นทฤษฎีปฏิบัติสังคมของชนชั้นกรรมกร จะเป็นความเพ้อฝันอย่างมากทีเดียว ทั้งนี้เพราะทุกสิ่งทุกอย่างได้เปลี่ยนแปลงไปหมดแล้วในศตวรรษที่ 20 ในปัจจุบัน มาร์กซ์ควรจะเข้าไปอยู่

ในพิพิธภัณฑ์ได้แล้ว เหมือนกับนักทฤษฎีสังคมนิยมคนอื่น ๆ ที่ผ่านมา

ลัทธิมาร์กซ์ที่สร้างสรรค์

ถึงอย่างไร คอร์กซ์ก็ยังคงยึดหลักการบางอย่างของมาร์กซ์ไว้อย่างเหนียวแน่นในสายตาของคอร์กซ์ ลัทธิมาร์กซ์ ไม่ใช่ลัทธิที่มีไว้บูชากราบไหว้ หรือเป็นสิ่งที่ลึกลับอะไรเลย ลัทธิมาร์กซ์ คือศาสตร์ธรรมดาเื่องที่จะต้องมีการค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย เหมือนกับศาสตร์ทั่ว ๆ ไป มาร์กซ์เองก็ได้ปฏิบัติการเช่นนี้มาตลอด โดยทำการวิเคราะห์สถาบัน และแนวโน้มต่าง ๆ ของระบบทุนนิยมในศตวรรษที่ 19 ตามลักษณะเฉพาะของมันที่ดำรงอยู่ในขั้นตอนประวัติศาสตร์ช่วงนั้น การวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะนี้ เป็นหลักการที่สำคัญที่สุดของมาร์กซ์ นอกจากจะมีความหมายทางด้านทฤษฎีแล้ว ยังมีความสำคัญอย่างมากต่อการเคลื่อนไหวแรงงานอีกด้วย คอร์กซ์บอกว่า ถ้าไม่มีการวิเคราะห์สังคมและสถานการณ์ที่เป็นจริงแล้ว จะมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอะไรได้ ในภาคปฏิบัติ

ในความหมายของคอร์กซ์ ทฤษฎีของมาร์กซ์เป็นเพียงศาสตร์สมัยใหม่ว่าด้วยสังคมของระบบทุนนิยมเท่านั้นเอง ในผลงานชิ้นสำคัญ เรื่อง “คาร์ล มาร์กซ์” (1938) คอร์กซ์กล่าวว่า วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ไม่ใช่เป็นเรื่องปรัชญา หากแต่เป็นวิธีการแบบวิชาการที่เน้นการวิจัย แนวคิดของมาร์กซ์อยู่ที่การวิเคราะห์สังคม ซึ่งมีข้อสรุป 3 ประการ ด้วยกันคือ

1. เรื่องราวของสังคมมีมากมายหลายมิติ แต่มาร์กซ์พยายามเน้นเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจเท่านั้น
2. เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ มาร์กซ์ไม่ได้มองแต่เศรษฐกิจด้านเดียวหากแต่ยังมองเรื่องสังคมด้วย ถ้าปัจจัยสังคมดังกล่าวมีอิทธิ-

อิพลต่อเศรษฐกิจ หรือ ได้รับผลสะท้อน
จากเศรษฐกิจ

3. ปรากฏการณ์ทางสังคม ของทุกสังคม
ย่อมมีลักษณะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
ซึ่งจะถูกกำหนดโดยการพัฒนาโครงสร้าง
เศรษฐกิจและการพัฒนาจิตสำนึก
ทางสังคมของมนุษย์

เมื่อมองจากการตีความของ คอรัชแล้ว เราจะ
เห็นว่า คอรัชได้ทำการล้มล้างอิทธิพลของ “ลัทธิมาร์กซ
อย่างเป็นทางการ” ในสมัยนั้น ซึ่งเน้นแต่เรื่องเศรษฐกิจ
และละเลยปัญหาจิตสำนึก และจิตสำนึกอย่างมาก¹

แนวคิดประวัติศาสตร์ และปัญหาจิตสำนึก

สรุปแล้ว คาร์ล คอรัช ไม่ได้ทำการวิพากษ์ทฤษฎี
ปฏิวัติสังคมนิยมอย่างเดียวหากแต่ยังขยายการวิพากษ์
ไปยังแนวคิดประวัติศาสตร์ด้วย ในโลกทฤษฎีของคอรัช
ปรากฏการณ์ทั้งหมดของโลกที่เป็นจริง อาจแบ่งออก
เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ ด้านหนึ่งมนุษย์ต้องอยู่ใน
โลกธรรมชาติ ซึ่งเป็นโลกที่อิสระไม่ขึ้นอยู่กับจิตสำนึก
หรือเจตจำนงของมนุษย์ แต่อีกด้านหนึ่งมนุษย์ซึ่ง
มีความคิด มีความต้องการ มีการปฏิบัติ ต้องอยู่ในโลก
ของสังคม ซึ่งเป็นโลกที่มนุษย์ต้องทำงาน เป็นโลกที่
มนุษย์ได้สร้างมันขึ้นมา โลกนี้เป็นผลผลิตของมนุษย์อย่าง
มีจิตสำนึก เราจะเห็นว่า ในแนวคิดนี้ คอรัชได้ให้ความสำคัญ
อย่างมากแก่เรื่อง จิตสำนึก อุดมการณ์ ปรัชญา ซึ่งคอรัช
ถือว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างโลกสร้างสังคมสร้างประ-
วัติศาสตร์ของมนุษย์ แนวคิดนี้ มีส่วนคล้ายคลึงกับ
G.LUKÁCS อย่างมากซึ่งได้ตีพิมพ์ผลงานที่ทันสมัย-
เทือนวงการลัทธิมาร์กซ เรื่อง “ประวัติศาสตร์ และจิตสำ-
นึกทางชนชั้น” ออกมาในช่วงเดียวกับ ผลงานของคอรัช

“ลัทธิมาร์กซและปรัชญา” การประกาศจุดยืนในปี
1923 โดยผ่านผลงานดังกล่าว นับว่าเป็นการทำทลาย “ลัทธิ
มาร์กซที่เป็นทางการ” ซึ่งครอบงำขบวนการปฏิวัติใน
ช่วงนั้นอย่างรุนแรง แนวคิดทางการเมืองสมัยนั้นบอกว่า อุดม-
การณ์ ปรัชญา และจิตสำนึกเป็นแต่เพียงสิ่งที่สะท้อนให้เห็น
ถึงสภาวะสังคมที่ดำรงอยู่เท่านั้นเอง ไม่ได้มีบทบาทอะไร
มากมาย

สำหรับคอรัชแล้ว จิตสำนึกและสังคมที่ดำรงอยู่
เป็น 2 สิ่งที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเอกภาพ (แต่คอรัชเองก็
ไม่ได้ชี้ให้เห็นอย่างเป็นระบบว่า กระบวนการเกี่ยวข้อง
เช่นว่านี้มีรายละเอียดอย่างไรบ้าง) คอรัชเพียงแต่บอกเรา
ว่า อุดมการณ์และการวิพากษ์แนวคิดทฤษฎีมีความสำคัญ
มากสำหรับการเคลื่อนไหวของแรงงาน

1. รายละเอียดดู K.Korsch, Karl Marx ตีพิมพ์ครั้งแรก
London - NY 1983 ในหังสมุดเศรษฐศาสตร์มี
อยู่ 1 เล่ม

บทวิพากษ์คาร์ล คอรัซ

ถึงแม้ว่า คอรัซจะมีความสำคัญสูงในวงการของลัทธิมาร์กซยุโรปตะวันตก ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ก็ไม่ค่อยจะมีใครรู้จักคอรัซกันมากนักแม้แต่ในเยอรมันเอง มาถึงระยะหลัง ๆ ปัญหาวิกฤตการณ์ลัทธิมาร์กซได้เกิดปะทุขึ้นมากอีกผู้คนจึงเริ่มศึกษาคอรัซกัน ในสายตาของคนสมัยปัจจุบัน คอรัซเป็นที่รู้จักกันในฐานะที่เป็นผู้ที่มีความคิดทฤษฎีที่กว้างขวาง มีจิตใจที่วิพากษ์ มีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะปรับปรุงทฤษฎีการเคลื่อนไหวแรงงานให้ทันสมัย - สิ่งเหล่านี้ เป็นคุณสมบัติที่ผู้คนในขบวนการเคลื่อนไหวสมัยใหม่ต้องพัฒนาขึ้นมาให้ได้ คอรัซได้สรุปจากประสบการณ์ของตนเองว่า ถ้าคนในขบวนการยังคงมีความคิดว่า ทฤษฎีที่มีอยู่สำเร็จรูปสมบูรณ์แล้ว เราเพียงแต่นำมันมาใช้เท่านั้น ถ้าคิดอย่างนี้ การปฏิวัติไม่มีวันสำเร็จแน่นอน

อย่างไรก็ตาม แนวคิดของคอรัซ ก็ยังมีจุดอ่อนหลายประการและตัวคอรัซเอง ก็ไม่ประสบความสำเร็จตามที่ได้ประกาศไว้ทางด้านทฤษฎี ซึ่งเราอาจสรุปเรื่องที่สำคัญ ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. ตลอดชีวิตของ คอรัซได้ยึดถือหลักการสำคัญของมาร์กซไว้อย่างเคร่งครัด นั่นคือ “ต้องวิพากษ์อย่างถึงที่สุด” แต่ในขณะเดียวกันคอรัซก็ต้องพึ่งทะลาลงไปกับการวิพากษ์นี้ด้วย เพราะคอรัซได้бакบั่นทำการวิพากษ์อย่างเดียวโดยไม่ได้พัฒนาวิชาการและการปฏิบัติใหม่ ๆ ขึ้นมาแต่อย่างใด คอรัซบอกว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์ แต่ปรากฏว่า คอรัซไม่ได้ทำการวิเคราะห์ “ลักษณะเฉพาะ” ของสังคมในศตวรรษที่ 20 ให้เราเห็นอย่างเป็นระบบเลยในขณะเดียวกัน คอรัซก็ไม่ได้พัฒนาทฤษฎีการเคลื่อนไหว

แรงงานแบบใหม่ขึ้นมาเลย หลังจากที่คอรัซได้วิจารณ์แนวเก่าไว้อย่างมากมาย

2. เป็นการถูกต้องที่ คอรัซ ได้ให้ความสำคัญสูงแก่เรื่องอุดมการณ์ จิตสำนึก และปรัชญา เราจะต้องมองการเคลื่อนไหวสังคมว่าเป็นกระบวนการที่มีเอกภาพ ซึ่งเราไม่อาจแบ่งแยกได้ว่า นี่เป็นเรื่องจิตสำนึก นี่เป็นเรื่องสิ่งแวดล้อมทางสังคม แต่การที่คอรัซมองว่า ปรัชญา และจิตสำนึก มีไว้สำหรับขบวนการเคลื่อนไหวแรงงานเท่านั้น เป็นการมองที่ค่อนข้างแคบสักหน่อย มาร์กซ และลูกศิษย์ ได้แสดงไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า การเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์มีเพียงจุดหมายเดียวเท่านั้น นั่นคือ การพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์ เพื่อให้สิ่งนี้เป็นความจริงขึ้นมา เราจะต้องมีการวิพากษ์สังคม วิพากษ์ปรัชญาที่ดำรงอยู่ทั้งหมด เราจะต้องมีการพัฒนาจิตสำนึกใหม่ อุดมการณ์สังคมแบบใหม่ ที่สามารถยกเลิก จิตสำนึกเก่า อุดมการณ์เก่าทั้งหมด และนำเราไปสู่สภาวะที่ปราศจากความแปลกแยกได้ การกิจของปรัชญาย่อมใหญ่หลวง และกว้างขวางลึกซึ้งกว่าที่คอรัซได้วางไว้มาก

เมื่อเรามองจากแง่มุมของมนุษย์นิยมและวิภาษวิธีแบบ ยูโรเปีย เราอาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีของลัทธิมาร์กซไม่เพียงแต่จะอธิบายอย่างเดียว หรือวิพากษ์ความเป็นจริงเท่านั้น หากแต่ยังจะต้องบรรจุไว้ซึ่ง แนวโน้ม และโครงสร้างแห่งอนาคตด้วย ทฤษฎีและแนวคิดจะต้องพิสูจน์สังคมนิยมโดยแสดงให้เห็นว่ามีพลังสูงที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยล้มล้างความเป็นจริงเก่า ๆ ลงไป และสร้างความเป็นจริงใหม่ขึ้นมาซึ่งความแปลกแยกทุกรูปแบบได้สูญสลายไป

ทำไมข้าพเจ้าจึงเป็นมาร์กซิสต์

โดย คาร์ล คอรัช

แทนที่เราจะอธิบายถกเถียงกันถึงลัทธิมาร์กซ์ในลักษณะทั่วไป ข้าพเจ้าขอเสนอให้เรากล่าวถึงประเด็นที่สำคัญที่สุดของลัทธิมาร์กซ์ทั้งในแง่ทฤษฎีและการปฏิบัติให้ตรงจุดเลยทีเดียว ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้าเห็นว่าด้วยวิธีดังกล่าวเท่านั้นที่สอดคล้องต้องกันกับหลักการของความคิดแบบมาร์กซ์ ข้าพเจ้าเห็นว่าลัทธิมาร์กซ์ไม่มีสิ่งที่เป็นลักษณะทั่วไป ทำนองเดียวกับที่ไม่มี “ประชาธิปไตย” แบบทั่วไป หรือ “เผด็จการ” แบบทั่วไป ตลอดจน “รัฐ” แบบทั่วไป หากแต่เป็นรัฐกฎหมาย เผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ หรือเผด็จการของฟาสซิสต์ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจง และแม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะดำรงอยู่ในช่วงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่แน่นอนช่วงหนึ่งเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะทางประวัติศาสตร์ที่นอกจากจะมีเศรษฐกิจเป็นส่วนสำคัญแล้ว ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขปัจจัยอื่น ๆ อีกด้วย อาทิ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ ฉะนั้นความแตกต่างในระดับของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ หลักความเชื่อ ตลอดจนแนวคิดของมาร์กซิสต์สำนักต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ธรรมดา เราจะเห็นได้ว่าทั้งในระดับชาติและนานาชาติก็มีความแตกต่างทางทฤษฎีและการเคลื่อนไหวภายใต้ชื่อของลัทธิมาร์กซ์ต่างกันออกไปด้วยเช่นกัน ฉะนั้นแทนที่เราจะ มาถกเถียงกันถึงหลักการที่สำคัญของทฤษฎีลัทธิมาร์กซ์ที่สับสนต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ วิธีการปฏิบัติ ความรู้ทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งในการปฏิบัติที่มาร์กซ์และมาร์กซิสต์ทั้งหลายได้มีประสบการณ์มากับการต่อสู้ทางชนชั้นกรรมาชีพ และเชื่อมโยงประสานกันเข้าเป็นทฤษฎีและการเคลื่อนไหวปฏิบัติที่มีเอกภาพ ข้าพเจ้าจะพยายามดึงเอาที่สับสน ข้อเสนอ และแนวโน้มที่มีลักษณะเฉพาะที่เราอาจนำไปใช้เป็นแนวทางด้านความคิดและการปฏิบัติของเราในปัจจุบัน ภายใต้เงื่อนไขที่เป็นอยู่ของยุโรป สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และรัสเซีย ซึ่งเป็นโลกใหม่ อีกโลกหนึ่ง ใน ค.ศ. 1935

และด้วยเหตุนี้คำถามที่ว่า “ทำไมข้าพเจ้าจึงเป็นมาร์กซิสต์” จึงเกิดขึ้น โดยมีขึ้นในหมู่ของกรรมาชีพหรือบางส่วนของชนชั้นกรรมาชีพที่ก้าวหน้า อย่างไรก็ตามคำถามนี้ควรจะขยายไปถึงบางส่วนของประชาชนกลุ่มอื่น เช่น ส่วนหนึ่งของชนชั้นกลางที่กำลังเสื่อมลง บางกลุ่มของชนชั้นผู้จัดการที่กำลังเกิดขึ้น ชาวนาและเกษตรกร ฯลฯ ซึ่งมีได้สังกัดอยู่ในชนชั้นนายทุนหรือกรรมาชีพอันเป็นคู่ขัดแย้งหลักของการต่อสู้กันด้วยเช่นกัน คำถามนี้อาจได้รับการยกขึ้นมากถกเถียงในบางส่วนของกฎหมายที่ได้รับการกดขี่จาก “ทุนนิยมผูกขาด” หรือ “อำนาจเผด็จการ” และ แน่แน่นอนว่าคำถามนี้จะเกิดขึ้นสำหรับนักอุดมการณ์กฎหมายพิพากษา (เช่น นักวิชาการ ศิลปิน วิศวกร ฯลฯ) ที่กำลังแสวงหาไปสู่การเป็นชนชั้นกรรมาชีพ อันเป็นผลจากแรงกดดันที่สะสมเรื่อยมาของระบบทุนนิยมที่เสื่อมทรามลงทุกที

ในตอนต่อไปนี้ ข้าพเจ้าจะได้แจกแจงถึงสิ่งที่ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นประเด็นสำคัญที่สุดของลัทธิมาร์กซ์ ดังนี้

1. ข้อเสนอทั้งหมดของลัทธิมาร์กซ์มีลักษณะเฉพาะ รวมทั้งข้อเสนอบางอย่างที่มีลักษณะทั่วไปนั้นต่างก็มี ลักษณะเฉพาะ ด้วย
2. ลัทธิมาร์กซ์มิได้มีลักษณะเป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัว หากแต่มีลักษณะ วิพากษ์
3. เนื้อหาสาระสำคัญของลัทธิมาร์กซ์มิใช่ระบบทุนนิยมที่เป็นอยู่ ที่มีลักษณะแน่นอนคงที่ หากแต่เป็นระบบทุนนิยมที่กำลังเสื่อมโทรม ดังที่แสดงออกมาในรูปของแนวโน้มที่จะพังทลาย
4. จุดมุ่งหมายประการแรกของลัทธิมาร์กซ์มิใช่การพิเคราะห์พิจารณาโลกที่เป็นอยู่อย่างสนุกสนาน หากแต่ ต้องการเปลี่ยนแปลงมันโดยการใช้ปฏิบัติ (praktische umwaelzung)

อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะข้างต้นของลัทธิมาร์กซ์ที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว 4 ประการนั้น มาร์กซิสต์ส่วนใหญ่ไม่ค่อยตระหนักถึงและยึดเป็นหลักในการปฏิบัติเท่าใดนัก ครั้งแล้วครั้งเล่ามาร์กซิสต์ลัทธิคอมมิวนิสต์มักจะตกอยู่ใต้อิทธิพลความคิดของพวกเขา “นามธรรม” และ “อภิปราย” เหมือนเดิม ทั้ง ๆ ที่มาร์กซ์เอง (ภายหลังจากเฮเกล) ได้เพียรฝ่าปฏิสรรค์แล้วครั้งแล้ว และความคิดสมัยใหม่ในช่วงร้อยปีที่ผ่านมาได้พิสูจน์ให้เห็นถึงความไม่ถูกต้องของความคิดนี้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างเมื่อเร็ว ๆ นี้ มีมาร์กซิสต์ชาวอังกฤษคนหนึ่งได้พยายามที่จะ “ช่วยเหลือ” ลัทธิมาร์กซ์ให้รอดพ้นจากการโจมตีวิจารณ์ของเบอร์นสไตน์ (Bernstein) และนักคิดคนอื่น ๆ ที่กล่าวว่าเส้นทางของประวัติศาสตร์สมัยใหม่นั้นได้เบี่ยงเบนออกจากแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาดังที่มาร์กซ์ได้วางเอาไว้ ชาวมาร์กซิสต์ผู้นี้ได้พยายามปกป้องลัทธิมาร์กซ์ ด้วยการกล่าวเถวามาร์กซ์พยายามที่จะค้นคว้าหา “กฎทั่วไปของการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยไม่เพียงแต่ศึกษาจากสังคมในศตวรรษที่ 19 เท่านั้น หากยังได้ค้นคว้าการพัฒนาสังคมของมนุษย์ตั้งแต่ต้นด้วย” และด้วยเหตุฉะนั้นจึงเป็นไปได้อย่างมากที่ “ข้อสรุปของมาร์กซ์ยังคงถูกต้องเป็นจริงในศตวรรษที่ 20 เหมือนกับที่เป็นจริงในช่วงเวลาที่มาร์กซ์ทำการวิเคราะห์” (1) เป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า การปกป้องด้วยถ้อยคำดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นการทำลายเนื้อหาที่แท้จริงทางทฤษฎีของลัทธิมาร์กซ์อย่างได้ผลจะยิ่งกว่าคำโจมตีกล่าวหาจากพวกลัทธิแก้แค้น ๆ เสียอีก อย่างไรก็ตาม นี่ก็เป็นเพียงคำตอบหนึ่งของมาร์กซิสต์ลัทธิคอมมิวนิสต์ในรอบสามสิบปีที่ผ่านมา ในการตอบโต้ข้อกล่าวหาของพวกเขาปฏิรูป (reformist) ซึ่งกล่าวว่าบางส่วนของลัทธิมาร์กซ์ล้าสมัยไปแล้ว

และด้วยเหตุผลอื่น ๆ ดูเหมือนว่ามาร์กซิสต์ของรัฐโซเวียตในปัจจุบันนี้มีแนวโน้มที่ล้มลักษณะเฉพาะของลัทธิมาร์กซ์ไปเสียแล้ว ดังจะเห็นได้ว่ามีการเน้นถึงความเชื่อถือได้ในเรื่องทั่วไปและลักษณะสากลในข้อเสนอพื้นฐานของลัทธิมาร์กซ์ ทั้งนี้เพื่อที่จะยกย่องลัทธิที่ใช้เป็นหลักสำคัญของรัฐโซเวียตในปัจจุบัน ฉะนั้น แอล รูดาส (L. Rudas)-

หนึ่งในหมันกอดุมการกลุ่มน้อยภายใต้ระบบศักดินาในปัจจุบัน จึงได้พยายามตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดของมาร์กซ์เมื่อ 90 ปีมาแล้วนั่นคือ เมื่อมาร์กซ์แปรเปลี่ยนวิภาษวิธีแบบจิตนิยมของเฮเกลมาเป็นวิภาษวิธีแบบวัตถุนิยมได้สำเร็จ โดยคุรสต์ได้อ้างอิงคำพูดของเลนินที่ใช้วิจารณ์ลัทธิวัตถุนิยมกลไกของบูคาริน (Bukharin) ซึ่งเป็นคนละเรื่องกัน จะเห็นได้ว่าคุรสต์พยายามที่จะเปลี่ยนความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ (historical contradiction) ระหว่าง “พลังการผลิต” และ “ความสัมพันธ์แห่งการผลิต” ไปเป็นหลักการ “ที่อยู่เหนือประวัติศาสตร์” โดยหวังว่าจะสามารถนำไปใช้ประยุกต์เข้ากับอนาคตที่อยู่ไกลแสนไกลของสังคมที่ปราศจากชนชั้นได้ในทฤษฎีของมาร์กซ์นั้นมีข้อขัดแย้งพื้นฐาน 3 ประการที่จะต้องยึดให้มั่นในฐานะของเอกภาพทางประวัติศาสตร์ที่เห็นเป็นรูปธรรมของขบวนการเคลื่อนไหวปฏิวัติ นั่นคือ ในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ความขัดแย้งระหว่าง “พลังการผลิต” กับ “ความสัมพันธ์การผลิต” ในด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่การต่อสู้ระหว่างชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมและ ในด้านหลักเหตุผลของการคิด ได้แก่สิ่งที่ตรงกันข้ามระหว่าง “ข้อเสนอ” และ “ข้อคัดค้าน” ข้อขัดแย้งพื้นฐาน 3 ด้านนี้มีความสำคัญเท่าเทียมกันในประวัติศาสตร์ของการปฏิวัติมาร์กซ์ได้แสดงเอาไว้เพื่อพิจารณาว่าลักษณะของสังคมทุนนิยม การที่คุรสต์เปลี่ยนแปลงร่างแนวคิดประวัติศาสตร์ทั้งหมดของมาร์กซ์ให้เป็นลักษณะที่อยู่ “เหนือประวัติศาสตร์” นั้นเท่ากับว่าคุรสต์ได้ทิ้งข้อขัดแย้งพื้นฐานข้อสองทางประวัติศาสตร์ไป โดยถือว่าความขัดแย้งที่มีอยู่ของการต่อสู้ทางชนชั้นเป็นเพียงการ “แสดงออก” หรือเป็นรูปแบบหนึ่งทางประวัติศาสตร์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงเท่านั้น รูปแบบนี้เป็นผลผลิตของความขัดแย้งที่สำคัญซึ่งอยู่ลึกลงไปอีก คุรสต์ถือว่ารากฐานอันเดียวของวิภาษวิธีแบบวัตถุนิยม คือข้อขัดแย้งระหว่าง “พลังการผลิต” กับ “ความสัมพันธ์ทางการผลิต” จากการคิดเช่นว่านี้ทำให้คุรสต์ได้ข้อสรุปที่ผิดพลาดออกมา โดยสรุปว่า ในระบบเศรษฐกิจโซเวียตทุกวันนี้ยังมีความขัดแย้งพื้นฐานของระบบทุนนิยมดำรงอยู่ในลักษณะที่ย้อนกลับทิศทาง กล่าวคือ ในรัสเซียพลังการผลิตไม่ได้เป็นปฏิปักษ์กับความสัมพันธ์ทางการผลิตที่คงที่และตายตัวอีกต่อไปแล้ว

Das Kapital.

Kritik der politischen Oekonomie.

Von

Karl Marx.

Zweiter Band.

Buch III: Der Circulationsproceß des Kapitals.

Herausgegeben von Friedrich Engels.

Das Recht der Übersetzung ist vorbehalten.

Hamburg

Verlag von Otto Meissner.
1885

หากแต่ความขัดแย้งพื้นฐานคือ ความล้าหลังของพลังการผลิต กับ ความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ก้าวหน้า ซึ่งความล้าหลังเช่นนี้จะ “ผลักดันให้รัสเซียมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วอย่างคาดไม่ถึง” (2)

ในหนังสือ *ทุน* ของมาร์กซ์ฉบับพิมพ์ภาษาเยอรมันซึ่งข้าพเจ้าเป็นบรรณาธิการ (3) ข้าพเจ้าได้สรุปว่าข้อเสนอทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้นมีอยู่ในงานชิ้นนี้ของมาร์กซ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ว่าด้วย “การสะสมทุนขั้นต้น” (primitive accumulation) ซึ่งอยู่ในบทสุดท้ายของหนังสือนี้ได้แสดงให้เห็นเพียงเค้าโครงทางประวัติศาสตร์ของการเกิดขึ้นและพัฒนาการของระบบทุนนิยมในยุโรปตะวันตกเท่านั้นเอง “และจะให้เป็นข้อยืนยันทั่วไปหลังจากช่วงนี้ได้ก็โดยวิธีการทดสอบกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทั้งหมด ทั้งใน

แง่ของรูปธรรมตามธรรมชาติและทางประวัติศาสตร์เท่านั้น” ข้อสรุปของข้าพเจ้าได้รับการปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงจากโฆษณาของพวกลัทธิมาร์กซ์กัมกัร์ของเยอรมันและโซเวียต ข้อเท็จจริงก็คือ ข้าพเจ้าได้เพียงแต่กล่าวยืนยันสิ่งที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนของมาร์กซ์ และย้ำให้เห็นถึงหลักการที่สำคัญที่ตัวมาร์กซ์เองได้ให้คำอธิบายไว้อย่างชัดเจนแก่ มิโคโลสกี (Mikhailovsky) นักสังคมวิทยาจิตนิยมรัสเซียที่เข้าใจวิธีการของเขาในหนังสือ *ทุน* ผิดไปเมื่อ 50 ปีที่แล้ว* และในทางความเป็นจริงข้อยืนยันนี้ก็ยังมีความจำเป็นในการย้ำให้เห็นถึงหลักการพื้นฐานของการวิจัยเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งในปัจจุบันได้รับการปฏิเสธจากพวกอภิปรัชญาบางคนที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงวิธีคิด ถ้าเราพิจารณางานเขียนแบบปรัชญาวิภาษวิธีจอมปลอมของมาร์กซิสต์ “สมัยใหม่” ดังเช่นในผลงานของดรูส โดยเปรียบเทียบกับงานของมาร์กซิสต์ปฏิวัติรุ่นเก่า เช่น โรซ่า ลุกเซมเบอร์ก (Rosa Luxemburg) และ ฟรานซ์ เมอริง (Franz Mehring) จะเห็นได้ว่าข้อเขียนของโรซ่า และ ฟรานซ์ มีลักษณะสุขุม ชัดเจน และแน่ชัดกว่ามาก ดังที่ทั้งสองคนมองว่าหลักการของวิภาษวิธีแบบวัตถุนิยมที่อยู่ในเศรษฐศาสตร์ของมาร์กซ์นั้นมีความหมายว่า ความสัมพันธ์ทุกอย่างทางเศรษฐกิจจะมีลักษณะเฉพาะและถูกกำหนดขึ้นมาโดย ประวัติศาสตร์

ปัญหาทุกอย่างที่ถกเถียงกันอย่างดุเดือดในเรื่องของลัทธิวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (historical materialism) ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของปัญหาทั่ว ๆ ไปนั้น นอกจากไม่อาจจะหาคำตอบได้แล้ว ยังไม่มีความหมายอะไรอีกด้วย เปรียบเสมือนหนึ่งข้อถกเถียงในเรื่องไก่กับไข่ นั่นเอง ซึ่งหาประโยชน์อะไรมิได้ อย่างไรก็ตาม ลักษณะความลึกซึ้งและไร้ประโยชน์ของคำถามเช่นว่านี้จะหมดไปทันทีเมื่อได้รับการอธิบายจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม มีลักษณะทางประวัติศาสตร์ และเฉพาะเจาะจง ดังตัวอย่างเช่น ในจดหมายของเฟรดเดริก เองเงิลส์ ว่าด้วยเรื่องวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ที่รู้จักกันดี ที่เขียนขึ้นภายหลังมาร์กซ์สิ้นชีวิตไป

* งานเขียนชิ้นนี้ คาร์ล คอธ เขียนขึ้นในวันที่ 10 ตุลาคม 1934

แล้วนั้นเป็นการขยายแนวคิดของมาร์กซ์ เองเกิลส์ต้องการลดล้างข้อพิพาททวิภาคีของพวกกฎหมายและมาร์กซิสต์ที่ชอบพิจารณาอะไรเพียงข้างเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจารณ์ข้อสรุปของมาร์กซ์ที่ว่า “โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคมเป็นพื้นฐานที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดกฎหมายและการเมืองซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบน และพื้นฐานนี้จะมีรูปแบบของจิตสำนึกทางสังคมที่เฉพาะและปรากฏอย่างสอดคล้องกัน” ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นการไม่ฉลาดเลยที่เอนเกิลส์กล่าวว่า ส่วนใหญ่แล้วสิ่งที่เรียกว่า “ปฏิกิริยา” จะเกิดขึ้นระหว่างโครงสร้างส่วนล่างกับโครงสร้างส่วนบน ระหว่างการพัฒนาทางอุดมการณ์และการพัฒนาทางเศรษฐกิจการเมือง เพราะนั่นเท่ากับเป็นการนำความสับสนโดยไม่จำเป็นมาสู่พื้นฐานหลักการใหม่ของการปฏิวัติ ทั้งนี้เพราะเมื่อไม่มีการกำหนด

ขนาดที่แน่ชัดว่าจะมีการกระทำและปฏิกิริยาเกิดขึ้น “เท่าใด” อีกทั้งไม่มีการบอกให้รู้เกี่ยวกับเงื่อนไขว่าจะเกิดอะไรขึ้นแล้วไซ้ ฤทธิของมาร์กซ์ทั้งหมดที่ว่าด้วยการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสังคม ดังที่เอนเกิลส์ตีความก็ไม่มีประโยชน์อะไร แม้แต่จะใช้เป็นสมมติฐานดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ข้อเสนอของเอนเกิลส์ไม่ได้ให้ความกระจ่างอะไรเลย ไม่ว่าเราจะมองหาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตสังคมว่าเป็นการกระทำของโครงสร้างส่วนล่างที่มีต่อโครงสร้างส่วนบน หรือเป็นปฏิกิริยาของโครงสร้างส่วนบนต่อโครงสร้างส่วนล่างตามการใช้คำบางคำ เช่น “ปัจจัยหลัก” และ “ปัจจัยรอง” หรือการแบ่งแยกระยะของเวลาเป็น “ระยะใกล้” “ระยะกลาง ๆ” และ “ระยะสุดท้าย” ดังตัวอย่างเช่น “ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นปัจจัยชี้ขาด” “เมื่อวิเคราะห้อย่างถึงที่สุด” ฯลฯ คำเหล่านี้ไม่ได้มีความหมายอะไรเลย

ในทางตรงกันข้าม ปัญหาดังกล่าวนี้จะหมดไปทันทีที่เรายกเลิกการวิเคราะห์แบบกว้าง ๆ และแบบทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ทั้งนี้โดยการหันมาอธิบายอย่างละเอียดถึงความสัมพันธ์ที่แน่นอนหรือที่ดำรงอยู่ ระหว่างปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะเฉพาะบนรากฐานขั้นตอนของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ กับปรากฏการณ์ที่แน่ชัดที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกันหรือในเวลาต่อมาในทุกแง่ทุกมุมของการพัฒนาการทางการเมือง กฎหมาย และความคิด

วิธีการที่กล่าวมานี้แหละที่มาร์กซ์ใช้จัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แก่โครงสร้างความคิดทั่วไปของมาร์กซ์ที่พิมพ์เป็นคำนำในงานชื่อ Critique of Political Economy ซึ่งพิมพ์ภายหลังที่เขาสิ้นชีวิตไปแล้ว แม้ว่าจะเป็นเพียงเค้าโครงเท่านั้น แต่ก็ป็นข้อเขียนที่ชัดเจนและมีความสำคัญอย่างมากสำหรับใช้ในการพิจารณาปัญหาทั้งหมดที่ซับซ้อน การโต้แย้งเกือบทั้งหมดที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมาเกี่ยวกับหลักการวัตถุนิยมของมาร์กซ์ แท้จริงมีคำตอบปรากฏอยู่ในคำนำดังกล่าวไว้แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาที่ยากแก่การตอบว่าด้วยเรื่อง “ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างพัฒนาการของการผลิตทางวัตถุ กับการสร้างสรรค์ศิลปะ” นั้น มาร์กซ์ตอบว่า “บางระยะที่มีการพัฒนาขั้นสุดของศิลปะนั้น

มิได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาโดยทั่วไปของสังคม หรือกับพื้นฐานทางวัตถุของการจัดระเบียบสังคมแต่อย่างใด” มาร์กซ์ได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะสองด้านของการพัฒนาอย่างไม่เท่าเทียมนี้ว่าเกิดขึ้นในช่วงประวัติศาสตร์ที่แน่นอนนั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของศิลปะที่แตกต่างกันภายในปริณิณทลของศิลปะเอง ประการหนึ่ง และ ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะทั้งมวลกับการพัฒนาของสังคมทั้งหมด อีกประการหนึ่ง ซึ่งความยากลำบากในการมองหาปัญหานี้จะมียู่เมื่อความขัดแย้งเหล่านี้ได้รับการวิเคราะห์แบบกว้าง ๆ หรือทั่ว ๆ ไป แต่ทันทีที่เราทำให้ความขัดแย้งนี้มีลักษณะเฉพาะและเป็นรูปธรรมแล้ว ความขัดแย้งเหล่านี้จะมองเห็นได้อย่างชัดเจน

2

เช่นเดียวกับข้อยืนยันข้อแรกของข้าพเจ้าที่กล่าวว่า ข้อเสนอทั้งหมดตลอดจนกฎและหลักการทางทฤษฎีของมาร์กซ์ รวมทั้งบางส่วนมีลักษณะสากล มีลักษณะเฉพาะ มีลักษณะทางประวัติศาสตร์ และเป็นรูปธรรม นั้น ข้อยืนยันในประการที่สองก็เป็นเรื่องที่ได้เถียงกันอย่างเผ็ดร้อนเช่นเดียวกัน ข้าพเจ้าได้ข้อสรุปว่าลัทธิมาร์กซ์มีลักษณะวิพากษ์มากกว่าที่จะเป็นการมองสิ่งที่ดำรงอยู่เฉย ๆ เท่านั้น ทั้งนี้เพราะทฤษฎีของมาร์กซ์ไม่ใช่ปรัชญาวัตถุนิยมแบบตายตัว (positive materialistic philosophy) หรือเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเฉพาะสิ่งที่ปรากฏมองเห็นอยู่ (positive-science) ตรงกันข้าม ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบทฤษฎี มาร์กซ์ได้แสดงลักษณะทางทฤษฎีและการปฏิบัติที่ว่าด้วยการวิพากษ์สังคมที่เป็นอยู่เอาไว้อย่างชัดเจน แต่เราต้องทำความเข้าใจกับคำว่า “วิพากษ์” ที่ใช้ในที่นี้อย่างถ่องแท้และถูกต้องตรงตามเนื้อหาสาระของมัน ในช่วงทศวรรษ 1840 ก่อนยุคปฏิวัติโดยสายศิษย์ของเฮเกลส์ฝ่ายซ้าย (left Hegelians)- รวมทั้งมาร์กซ์และเอนเงิลส์ด้วย เราต้องไม่เอาคำว่าวิพากษ์นี้ไปใช้ปนกับคำว่าวิจารณ์ (criticism) คำว่า “วิพากษ์” (critique) นี่เป็นการวิพากษ์ทางวัตถุนิยมทางจิตซึ่งเมื่อมองจากทัศนะภววิสัยแล้ว วิพากษ์หมายถึงการสำรวจตรวจสอบทางข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทางด้านความ

สัมพันธ์และการพัฒนาทั้งมวล โดยการใช้วิทยาศาสตร์ทางธรรมชาติอย่างชัดเจน ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาจากด้านอ้อมวิสัย เป็นการวิเคราะห์ว่าความปรารถนาสามัญติญาณ และความต้องการของปัจเจกชนนั้นได้พัฒนาตามวิถีทางประวัติศาสตร์ไปสู่การมีอำนาจทางชนชั้นที่มีศักยภาพที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติแบบถอนรากถอนโคนได้อย่างไร

ข้อเขียนของมาร์กซ์และเอนเงิลส์ซึ่งมีลักษณะวิพากษ์อย่างเด่นชัด และมีบทบาทสำคัญในงานของเขาทั้งสองตั้งแต่ต้นจนถึงปี ค.ศ. 1848 ยังคงเห็นได้ชัดเจนในงานชิ้นหลัง ๆ ของมาร์กซ์ที่มีการพัฒนาทางทฤษฎีไปอย่างมาก ข้อเขียนว่าด้วยเศรษฐกิจของมาร์กซ์ในระยะหลังนี้สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับงานทางปรัชญาและสังคมวิทยาที่เขียนขึ้นในระยะต้น ๆ มาก ซึ่งนักเศรษฐ

ศาสตร์มาร์กซิสต์แบบคัมภีร์ไม่ค่อยยอมรับความจริงข้อนี้กัน ลักษณะวิพากษ์เช่นว่านี้เห็นได้อย่างชัดเจนจากข้อเรื่องของหนังสือที่มาร์กซ์เขียนทั้งในยุคแรกและยุคหลัง งานชิ้นสำคัญชิ้นแรกที่ทั้งมาร์กซ์และเอนเงิลส์เขียนร่วมกันตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. 1846 เพื่อโต้ตอบที่สนทนาทางการเมืองและปรัชญาแบบจิตนิยมของสำนักเฮเกลฝ่ายซ้ายที่มีอิทธิพลทางความคิดในขณะนั้นก็มีชื่อว่า **บทวิพากษ์อุดมการณ์เยอรมัน (Critique of German Ideology)** มาในปีค.ศ. 1859 เมื่อมาร์กซ์พิมพ์งานส่วนแรกของหนังสือขนาดใหญ่ที่วิเคราะห์เศรษฐกิจที่เขาวางแผนเอาไว้ก็ได้มีการเน้นให้เห็นถึงลักษณะวิพากษ์เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากชื่อหนังสือว่า **บทวิพากษ์เศรษฐศาสตร์การเมือง (A Critique of Political Economy)** และยังคงรักษาคำนี้ไว้ดังในหนังสือทุน ซึ่งเป็นงานยิ่งใหญ่ของมาร์กซ์(Capital: A Critique of Political Economy)

ดูเหมือนว่าพวกมาร์กซิสต์แบบคัมภีร์จะลืมหรือปฏิเสธการวิพากษ์อันเป็นลักษณะที่เด่นที่สุดของลัทธิมาร์กซ์ไปเสียสิ้น อย่างดีที่สุดที่พวกเขาทำได้ก็คือยอมรับว่าลักษณะวิพากษ์ของลัทธิมาร์กซ์เป็นสิ่งที่สำคัญ แต่ไม่ยอมรับว่ามันมีความเกี่ยวข้องกับข้อเสนอของลัทธิมาร์กซ์ที่มีลักษณะ “เป็นวิทยาศาสตร์” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาเศรษฐศาสตร์ที่พวกเขาถือว่าเป็นศาสตร์ขั้นพื้นฐานของลัทธิมาร์กซ์ การแสดงออกอย่างโจ่งแจ้งที่สุดเกี่ยวกับเรื่องนี้จะเห็นได้ชัดในงานของมาร์กซิสต์ชาวออสเตรีย ชื่อ รูดอล์ฟ ฮิลเฟอร์ดิง (Rudolf Hilferding) ในงานที่รู้จักกันชื่อ ทุนการเงิน (Finanz Kapital) ซึ่งได้พิจารณาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของลัทธิมาร์กซ์ว่าเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงต่อจากเศรษฐศาสตร์ยุคก่อน ลัทธิมาร์กซ์ได้แยกออกไปจากเป้าหมายของสังคมนิยมอย่างสิ้นเชิง และไม่ได้ส่งผลต่อการปฏิบัติแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้ว่าหลังจากได้กำหนดรูปแบบของทฤษฎีเศรษฐกิจและการเมืองของลัทธิมาร์กซ์ว่าเป็นอิสระปลอดจากคำนิยามใด ๆ ฮิลเฟอร์ดิงจึงสรุปว่า “จะเป็นการผิดพลาดที่เข้าใจว่าลัทธิมาร์กซ์และลัทธิสังคมนิยมเป็นสิ่งเดียวกัน ถ้าเรามองว่าลัทธิมาร์กซ์เป็นวิทยาศาสตร์และแยกจากอิทธิพลของประวัติศาสตร์ ลัทธิมาร์กซ์ก็คือทฤษฎีหนึ่งว่าด้วยกฎการพัฒนาของสังคมนั่นเองที่ได้จากการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์แบบมาร์กซ์ มาเป็นเศรษฐศาสตร์

แบบมาร์กซ์ที่ใช้ประยุกต์วิเคราะห์สังคมที่มีการผลิตสินค้า แต่การมองว่าลัทธิมาร์กซ์เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ก็คือการยอมรับว่าลัทธิสังคมนิยมเป็นสิ่งที่จำเป็น ซึ่งเรื่องนี้มิใช่เป็นเรื่องการตัดสินใจทางคุณค่า แต่เป็นเรื่องของการปฏิบัติ

เป็นความจริงที่ว่าการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์จอมปลอมและผิวเผินในลัทธิมาร์กซ์ของพวกมาร์กซิสต์คัมภีร์นั้น ได้รับการตอบโต้จากนักทฤษฎีมาร์กซิสต์ร่วมสมัย ดังเช่นในขณะที่ยกหลักฐานแก่นในเยอรมันได้โจมตีหลักการวิพากษ์อันมีลักษณะปฏิวัติของลัทธิมาร์กซ์ (เช่นเบอร์นสไตน์ เป็นต้น) ก็มีนักลัทธิมาร์กซ์แบบคัมภีร์ (เช่น เล่าทสกี และฮิลเฟอร์ดิง เป็นต้น) ออกมาปกป้องหลักการวิพากษ์อย่างไม่ค่อยเต็มใจนัก ส่วนในฝรั่งเศสนั้นขบวนการ “ลัทธิซินดิคัลแบบปฏิวัติ” (Revolutionary Syndicalism) ซึ่งเกิดขึ้นและอยู่ได้เพียงชั่วระยะเวลาอันสั้น ก็ได้พยายามอย่างหนักที่จะพยายามฟื้นฟูแนวความคิดด้านหลักการวิพากษ์ของลัทธิมาร์กซ์ขึ้นมาใหม่ ในฐานะที่เป็นหลักพื้นฐานของทฤษฎีการปฏิวัติแนวใหม่ของสงครามทางชนชั้นของกรรมาชีพ ดังที่ จอร์จ ซอเรล (George Sorel) (5) ได้พยายามอธิบายไว้การกระทำในทำนองเดียวกันที่ได้ผลมากกว่าก็คือการที่เลนินได้ประยุกต์หลักการปฏิวัติของลัทธิมาร์กซ์เข้ากับการปฏิบัติที่เป็นจริงของการปฏิวัติสังคมนิยม แต่ในเวลาเดียวกันก็บรรลุถึงผลที่ไม่สู้จะสำคัญในด้านทฤษฎี ดังจะเห็นได้จากการไม่อาจรักษาคำสอนของมาร์กซ์ส่วนที่มีพลังการปฏิวัติมากที่สุดไว้ได้

ทั้งซอเรล พวกซินดิคัล และเลนิน-คอมมิวนิสต์ต่างก็ไม่ได้ใช้พลังและผลกระทบของลัทธิมาร์กซ์ดั้งเดิมที่มีลักษณะวิพากษ์อย่างเต็มที่ กล่าวคือ แนวการมองของซอเรลค่อนข้างปราศจากเหตุผล เมื่อเขาได้เปลี่ยนคำสอนที่สำคัญบางอย่างของลัทธิมาร์กซ์ไปเป็น “ความเชื่อ” ซึ่งนำไปสู่การทำลายความน่าเชื่อถือของคำสอนเหล่านี้ เมื่อพิจารณาจากการปฏิวัติภายใต้การต่อสู้ทางชนชั้นของกรรมาชีพที่ปฏิวัติ และยังเป็นการเปิดทาง-ในด้านความคิด-ไปสู่ลัทธิเผด็จการมุสโสลินี อีกด้วย ขณะที่การแบ่งแยกแนวคิดทางทฤษฎีของมาร์กซ์ออกเป็นปรัชญาการเมือง ปรัชญาเศรษฐศาสตร์ ฯลฯ โดยเลนินเพื่อที่ว่าอะไรจะเป็น

ประโยชน์ อะไรจะเป็นโทษแก่ชนชั้นกรรมาชีพนั้น เลนิน ได้พิจารณาสิ่งเหล่านี้ภายในระยะเวลาอันสั้นและรีบเร่งจนเกินไป เป็นเหตุให้การตีความบางส่วนเบี่ยงเบนไปจากลัทธิมาร์กซ์ที่ปฏิบัติ และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลัทธิมาร์กซ์ของโซเวียตในปัจจุบันนี้ยากที่จะต่อสู้ให้หลุดพ้นจากลักษณะอำนาจเบ็ดเสร็จได้ เพราะในทางความเป็นจริงนั้นชนชั้นกรรมาชีพภายใต้การปฏิบัติที่มีการต่อสู้จะต้องรู้ความแตกต่างระหว่างข้อเสนอที่เป็นวิทยาศาสตร์ว่าสิ่งไหน “จริง” และสิ่งไหน “เท็จ” เฉกเช่นคำกล่าวของมาร์กซ์ที่ว่า “นายทุนเป็นนักปฏิบัติที่ดี แม้ว่าเขาอาจไม่รู้อะไรนอกเหนือไปจากธุรกิจของเขา แต่เขาก็รู้เรื่องราวต่าง ๆ ในแวดวงธุรกิจเป็นอย่างดี” เช่นเดียวกับนักเทคนิคซึ่งสร้างเครื่องยนต์ขึ้นมายุ่งย้อมต้องมีความรู้อย่างน้อยเกี่ยวกับกฎทางฟิสิกส์ ฉะนั้นกรรมาชีพจะต้องมีความรู้ที่ถูกต้องในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเรื่องอื่นๆ ที่อยู่รอบตัวเขา จึงจะนำการต่อสู้ปฏิวัติทางชนชั้นไปสู่ความสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ภายในขอบเขตเงื่อนไข

ข้างต้นแล้วมานี้ หลักการวิพากษ์ของมาร์กซ์ที่เป็นวัตถุนิยมและมีลักษณะปฏิบัติจะต้องรวมถึงความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติที่ผ่านการตรวจสอบจากข้อเท็จจริงโดยหลักเกณฑ์ทั้งหลายทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ความรู้เช่นว่านี้คือเรื่องเกี่ยวกับกฎเศรษฐกิจว่าด้วยการเคลื่อนไหวและการพัฒนาของสังคมทุนนิยม และการต่อสู้ทางชนชั้นของกรรมาชีพ

หลักการที่สำคัญของทฤษฎีลัทธิมาร์กซ์คือ ไม่ได้ต่อสู้ฝ่าฟันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของความรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงที่มีลักษณะอิสระหรือเพื่อผลประโยชน์ทางทฤษฎีในทางตรงกันข้ามทฤษฎีนี้ต้องการแสวงหาความรู้จากการปฏิบัติในการต่อสู้ที่เป็นจริง ถ้าไม่คำนึงถึงลักษณะข้อนี้ของลัทธิมาร์กซ์ไว้ ก็เป็นการเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะล้มเหลวก่อนที่จะบรรลุเป้าหมาย ทฤษฎีมาร์กซ์ไม่ได้สนใจไปหมดทุกเรื่อง และเรื่องที่มาร์กซ์สนใจก็ไม่ใช่จำเป็นต้องให้น้ำหนักเท่ากัน ทฤษฎีนี้สนใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันเป้าหมายของทฤษฎีนี้เท่านั้น และสนใจเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้อง

กับเป้าหมายในการปฏิบัติของทฤษฎี

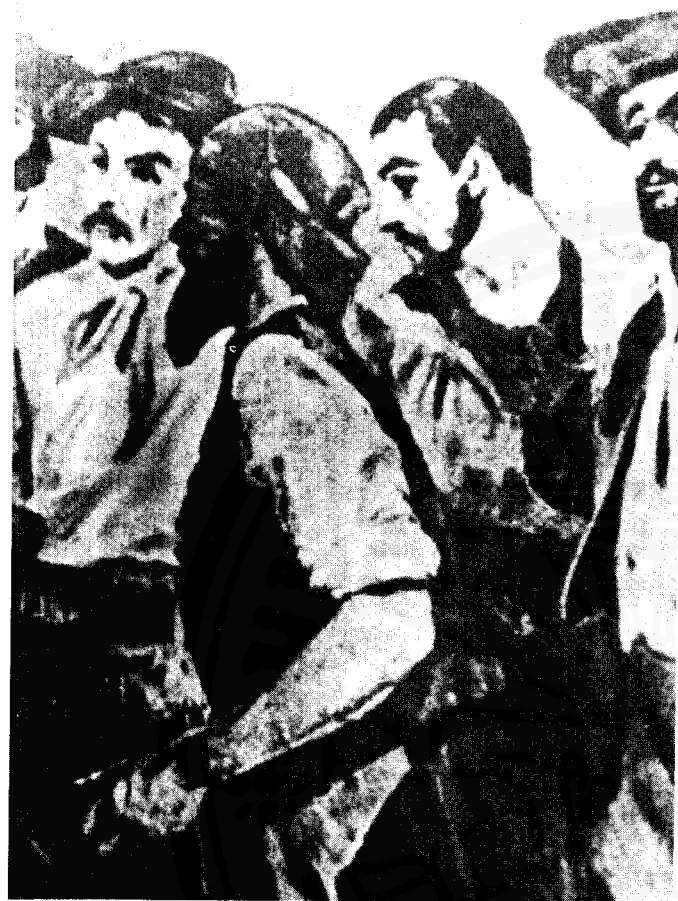
อย่างไรก็ตาม แม้ลัทธิมาร์กซ์จะยอมรับว่าปัจจัยภายนอกทางธรรมชาติมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์และเรื่องราวของมนุษยชาติก็ตาม แต่ความสนใจประการแรกและประการเดียวของลัทธิมาร์กซ์ก็คือ ปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของชีวิตในประวัติศาสตร์และสังคมเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่ลัทธิมาร์กซ์ให้ความสนใจเบื้องต้นก็คือ ได้เกิดอะไรขึ้นภายในระยะเวลาสั้น ๆ ช่วงหนึ่ง และปรากฏการณ์นี้จะนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติและเป็นพลังที่มีอำนาจได้อย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับทิศทางการพัฒนาของจักรวาล เราไม่อาจนำเอาทฤษฎีของมาร์กซ์ไปแปรรูปเป็นอุดมการที่เป็นวิทยาศาสตร์ได้ หรือนำทฤษฎีของมาร์กซ์ไปวิเคราะห์ปัญหาของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ในขณะเดียวกัน วี แอสมุส (V. Asmus) ได้เน้นว่า วิทยาศาสตร์สังคมและประวัติศาสตร์ย่อมมีลักษณะเฉพาะซึ่งการนำเสนอปัญหาย่อมไม่อาจใช้วิธีการและหลักการของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้ (6)

แม้แต่ในปริมณฑลของกิจกรรมทางประวัติศาสตร์และสังคม การวิจัยแบบมาร์กซ์ส่วนใหญ่ก็จะสนใจอยู่เฉพาะแบบวิธีการผลิตของ “ระบบสังคม” (Social-Economic Formation) ปัจจุบันที่ดำรงอยู่เท่านั้น นั่นคือ ระบบการผลิตแบบทุนนิยมซึ่งเป็นรากฐานของสังคมกฎหมายสมัยใหม่ ทั้งนี้โดยการวิเคราะห์จากขบวนการของการพัฒนาที่เป็นจริงทางประวัติศาสตร์ของระบบทุนนิยม (7) การที่จะเข้าใจระบบดังกล่าวได้อย่างต้องแท้ จำเป็นที่จะต้องใช่วิธีการทางสังคมวิทยาที่เน้นเฉพาะการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ แต่การศึกษาค้นคว้าแบบมาร์กซ์ก็ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมของสังคมทุนนิยมไปหมดทุกเรื่องและเท่า ๆ กัน ตรงกันข้ามมาร์กซิสต์ให้ความสนใจต่อบางสิ่งบางอย่างที่เกิดขึ้นในระบบ เช่น ความแตกต่างไม่เท่าเทียมกันข้อบกพร่อง จุดอ่อนและการไม่สามารถปรับตัวได้ในโครงสร้าง ฉะนั้นสิ่งที่มาร์กซิสต์ศึกษาจึงมิใช่การทำงานทั่วไปของระบบสังคมทุนนิยม หากแต่ศึกษาวิกฤตการณ์ (crisis) ซึ่งเห็นได้ในระบบทุนนิยมนี้ ข้อวิพากษ์ของมาร์กซ์ต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของทุนนิยมจึงมีลักษณะกลายเป็นการวิเคราะห์

อย่างวิพากษ์เกี่ยวกับวิกฤตการณ์ในระบบ (Krisenhaf-tigkeit) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น ๆ ของวิธีการผลิตแบบทุนนิยม ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของวิกฤตการณ์ที่เป็นอยู่จริง คือมีทั้งช่วงเฟื่องฟูและเสื่อมโทรมภายในแต่ละขั้นตอนของวัฏจักรการผลิตของอุตสาหกรรมสมัยใหม่ สิ่งที่ปรากฏให้เห็นในขั้นสุดท้ายคือลักษณะของวิกฤตการณ์ทั่วไปอย่างรอบด้าน การมองข้ามความสำคัญพื้นฐานข้อนี้ในเศรษฐศาสตร์มาร์กซิสต์ (ซึ่งมาร์กซ์ได้แสดงไว้อย่างชัดเจนในงานทุกชิ้น) ทำให้มาร์กซิสต์ชาวอังกฤษบางคนหลงประกาศออกมาว่า “ได้ค้นพบจุดอ่อนที่สำคัญบางประการ” ในงานของมาร์กซ์ โดยกล่าวว่ามาร์กซ์ล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงในการเสนอวิธีการฟื้นฟูเศรษฐกิจหรือรอดพ้นจากภาวะวิกฤติ หลังจากที่ได้อธิบายอย่างชัดเจนถึงการเกิดวิกฤตการณ์นั้นแล้ว (8)

แม้แต่ในปริมณฑลของโครงสร้างส่วนบนทางการเมืองที่ไม่ใช่กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนอุดมการ

ทั่วไปของสังคมสมัยใหม่ เราจะเห็นความเกี่ยวพันของทฤษฎี
มาร์กซิสต์ในประเด็นเหล่านี้อย่างชัดเจน นั่นคือ รอย
ร้าว ความแตกแยก และความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในสัง
คม สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในโครงสร้างสังคมที่ชน
ชั้นกรรมาชีพจะแสดงพลังของตนอย่างเต็มที่ได้

ทุกวันนี้ เราจะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมก่อให้เกิด
ผลในทางตรงข้ามได้เสมอตัวอย่างเช่น เครื่องจักรกลซึ่งมี
กำลังมหาศาลในการทำงานและช่วยลดเวลาการทำงาน
ของมนุษย์ แต่ในเวลาเดียวกันการทำงานของเครื่องจักร
เหล่านี้เองที่เป็นมูลเหตุสร้างความหิวโหยและการตก
งาน การเพิ่มพูนทรัพย์สินสมบัติของคนกลุ่มหนึ่งได้สร้าง
ความยากจนให้กับคนอีกกลุ่มหนึ่ง ในขณะที่ดูเหมือนว่า
มนุษย์สามารถควบคุมธรรมชาติได้นั้น มนุษย์ก็ถูกมนุษย์
ด้วยกันเองหรือความชั่วร้ายของตนเองควบคุมด้วยเหมือน
กัน แม้แต่ความรู้เรื่องของวิทยาศาสตร์ก็สาบสูญไป
ปะทะกับความดำมืดของการไม่รู้ การค้นพบและความเจริญ

ก้าวหน้าทั้งมวลดูเหมือนไม่ก่อให้เกิดผลอันใดมากไปกว่า
การทดแทนชีวิตวิญญูณด้วยพลังทางวัตถุและทำลาย
ชีวิตมนุษย์ให้กลายเป็นพลังทางวัตถุ ความขัดแย้งดังกล่าว
ระหว่างวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมสมัยใหม่ด้าน
หนึ่ง กับความยากจนและความเสื่อมโทรมยุคใหม่ในอีก
ด้านหนึ่ง ทำให้เรามองเห็นความขัดแย้งระหว่างพลังการ
ผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตอย่างชัดเจน ความจริง
ข้อนี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ พรรคการเมืองบางพรรค
อาจเพียง แต่เสียใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ แต่บางพรรคปรารถนา
ที่จะทำลายความเจริญสมัยใหม่นี้เพื่อไม่ให้เกิดความขัด
แย้ง บางพรรคก็เชื่อว่าความเจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาห
กรรมเป็นการผลักดันให้มีการพัฒนาความก้าวหน้าอย่าง
สมบูรณ์โดยละทิ้งการเมืองให้ล้าหลังอยู่⁽⁹⁾

ลักษณะเฉพาะของลัทธิมาร์กซ์ดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งหลักการปฏิบัติที่ว่า ความรู้ทางทฤษฎีทั้งหมดมีไว้เพื่อนำไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย นี่เป็นพื้นฐานสำคัญของวัตถุนิยมวิภาษวิธีของมาร์กซ์ ซึ่งแตกต่างจากจิตนิยมวิภาษวิธีของเฮเกลอย่างสิ้นเชิง วิภาษวิธีของเฮเกล-นักปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ของกฎหมาย-มีแต่ให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำรงรักษาสังคมเดิมเอาไว้ โดยยอมให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ในระดับหนึ่งแต่มาร์กซ์ได้เปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นฐานทางจิตนิยม (หลังจากได้วิพากษ์วิจารณ์อย่างละเอียดถี่ถ้วน) ให้กลายเป็นทฤษฎีที่มีลักษณะปฏิบัติทั้งในเนื้อหาและวิธีการ จากการที่มาร์กซ์ได้เปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิภาษวิธีของเฮเกลเสียใหม่ ทำให้เราได้ข้อพิสูจน์ว่าความถูกต้องชอบด้วยเหตุผลของระบบเป็นแต่เพียงชั่วระยะผ่านเท่านั้น สำหรับการพัฒนาในระยะยาวแล้วไม่อาจใช้ได้สังคมที่อยู่ในสภาพไร้เหตุผลนี้จะถูกทำลายโดยชนชั้นกรรมาชีพซึ่งเป็นชนชั้นใหม่ โดยการสร้างทฤษฎีขึ้นมาและใช้ทฤษฎีนี้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติปฏิบัติสังคมด้วยการโจมตีความไร้เหตุผลของนายทุน

วิภาษวิธีแบบมาร์กซ์มีลักษณะพื้นฐานและการประยุกต์ใช้แตกต่างจากหลักการดั้งเดิมของเฮเกลเป็นอย่างมาก กล่าวคือ วิภาษวิธีหมายถึงความเข้าใจและการตระหนักถึงสภาพการดำรงอยู่ของวัตถุ และในเวลาเดียวกันก็ยอมรับการปฏิเสธ (negation) ของสถานะดังกล่าวด้วย เป็นการยอมรับว่าต้องมีการสลายตัวของสภาพดังกล่าว วิภาษวิธียอมรับว่ารูปแบบการพัฒนาสังคมทุกรูปแบบในประวัติศาสตร์มีลักษณะที่เคลื่อนไหว และด้วยเหตุนี้จึงมองว่าสภาพสังคมเป็นสภาพชั่วคราวซึ่งจะต้องพัฒนาและเปลี่ยนแปลงต่อไป วิภาษวิธีแบบนี้ไม่ยอมให้อะไรมากำหนด ซึ่งกล่าวอย่างถึงที่สุดแล้วเนื้อหาที่สำคัญของวิภาษวิธีก็คือลักษณะวิพากษ์และลักษณะปฏิวัตินั่นเอง (10)

เมื่อมาร์กซิสต์ส่วนมากได้มองข้ามลักษณะวิพากษ์

ลักษณะเป็นผู้กระทำ และด้านปฏิบัติไปแล้ว ลักษณะสำคัญของวัตถุ นิยม วิภาษวิธีของมาร์กซ์ทั้งหมดก็ได้สูญเสียไปด้วยในบรรดามาร์กซิสต์ที่มีตัวตนอยู่ มีเพียงส่วนน้อยที่ยึดหลักการวิพากษ์และปฏิบัติ อย่างไรก็ตามภายใต้สถานการณ์สากลรอบด้านของวิกฤตการณ์โลกในปัจจุบันนี้ และในสถานการณ์ที่การต่อสู้ทางชนชั้นของกรรมาชีพทวีความแหลมคมมากขึ้นทั้งในด้านกว้างและด้านลึก ตลอดจนความขัดแย้งทุกประการของการพัฒนาทุนนิยมในขั้นตอนก่อนหน้านี้ ภาระกิจของมาร์กซิสต์ในวันนี้คือทำให้ทฤษฎีการปฏิวัติของมาร์กซ์สอดคล้องประสานเข้ากับรูปแบบและการแสดงออกพร้อม ๆ กับการขยายตัวและการต่อสู้ปฏิบัติที่เป็นจริงของกรรมาชีพ

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์

และ

กนกศักดิ์ แก้วเทพ

แปลและเรียบเรียง

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เชิงอรรถ

1. A.L Williams, *What is Marxism?* (London: 1933), P. 27.
2. Cf. L. Rudas, *Dialectical Materialism & Communism*, (London: 1934), pp. 28, 29 “ทั้งมาร์กซ์ เองเกลส์ หรือเลนินเองไม่เคยกล่าวว่ากระบวนการวิภาษวิธีที่ดำเนินอยู่ในสังคมถูกกำหนดโดยความเป็นปฏิปักษ์ของชนชั้น...ความเป็นปฏิปักษ์ทางชนชั้นนี้เป็นพลังผลักดันอันหนึ่งในสังคมที่มีชนชั้น ทั้งนี้เพราะการแสดงออก(expression) เป็นผล (result) ของความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ในระบบของสังคมเท่านั้น พื้นที่ที่ความขัดแย้งนี้ได้รับการจัดออกไป....ความขัดแย้งยังคงมีอยู่ในรูปอื่น ๆ ฉะนั้นในปัจจุบันนี้ในโซเวียตรัสเซีย ความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบสังคมนิยม จำเป็นต้องมีระดับพลังการผลิตที่สูงขึ้น เป็นบริการผลิตที่สูงกว่าที่รัสเซียได้รับมาจากระบบทุนนิยม นี่คือการขัดแย้งอันหนึ่งซึ่งแตกต่างไปจากความขัดแย้งที่มีอยู่ในระบบทุนนิยมอย่างสิ้นเชิง แต่มันก็เป็นความขัดแย้ง...เมื่อใดที่พลังการผลิตที่ได้รับการพัฒนาสูงขึ้นก็จำเป็นต้องมีการพัฒนาของการปฏิวัติสังคม ในอนาคตความสัมพันธ์ทางสังคมที่สูงขึ้นจะเปิดช่องว่างให้กับการพัฒนาพลังการผลิตต่อไป”
3. คาร์ล คอรัสซึได้เขียนคำนำให้กับหนังสือซึ่งพิมพ์เป็นภาษาเยอรมันครั้งแรกที่เบอร์ลิน ปีค.ศ. 1932 ด้วย
4. Cf. Rudolf Hilferding, *Das Finanz Kapital*, (Vienna: 1909), pp. VII-IX. สำหรับข้อความที่อ้างในที่นี้เองมาจากการแปลเป็นภาษาอังกฤษของ Sidney Hook ในหนังสือชื่อ *Towards the Understanding of Karl Marx* (English Edition p. 34; American edition p. 27)
5. จอร์จ ซอเรล (1847-1922) วิศวกร นักทฤษฎีสังคม มาร์กซิสต์ และนักปฏิวัติชาวฝรั่งเศสคนหนึ่งที่ยพยายามปรับเอาความคิดของมาร์กซ์ไปใช้กับสภาพรูปธรรมที่เป็นจริงของขบวนการกรรมกรฝรั่งเศส โดยเฉพาะในเรื่องลัทธิชินดิกาล และระบบสังคมนิยมแบบจัดการด้วยตนเอง โดยการคัดค้านกับแนวคิดเรื่องพรรคเป็นกองหน้าของการปฏิวัติ หนังสือเล่มนี้เกี่ยวกับซอเรลที่นำอ่านก็คือ Georges Sorel : *Selected Textes and Introduction* เขียนโดย Larry Pertis นักประวัติศาสตร์อเมริกัน, จัดพิมพ์โดย Pluto Press Ltd., London, 1980
6. “Marxism and the synthesis of Sciences” in *Socialist Construction in the USSR*, published by VOKS, Vol 5, 1933, p. II
7. ในระยะหลังได้มีการแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางสังคมที่แน่ชัดของชุมชนบุพกาล (primitive society) ด้วยเพื่อที่จะใช้พิจารณาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนคอมมิวนิสต์บุพกาล (primitive Communism) กับสังคมคอมมิวนิสต์ที่ไม่มีชนชั้นในอนาคต
8. Cf. R.W.Postgate, *Karl Marx*, (London: 1933), p. 79 โดยอ้างมาจาก G D H Cole, *Guide Through World Chaos*, (London: 1932)
9. จากคำปราศรัยของคาร์ลมาร์กซ์ที่หนังสือพิมพ์ได้แก่ PeoplePaper ของพวก Chartist เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองครบรอบสี่ปี วันที่ 14 เมษายน ค.ศ. 1856 พิมพ์ในหนังสือพิมพ์เมื่อวันที่ 16 เมษายน ปีเดียวกัน สำหรับข้อความที่อ้างในที่นี้นั้นแปลมาจากต้นฉบับภาษาเยอรมันที่พิมพ์ใน Vorwarts 14 มีนาคม 1913
10. Robert Brenner, “The Origins of Capitalist Development: A Critique of Neo - Smithian Marxism”, *New Left Review*, No. 104 (1977), P. 27 อีกบทความหนึ่งที่น่าสนใจพอกันก็คือ Barbara Bradley, “The Destruction of Natural Economy”, in Harold Wolpe, ed., *The Articulation of modes of Production*, Routledge and Kegan Paul, London, 1980, pp. 93 -127. บทความชิ้นหลังนี้จะให้ความกระจ่างในเรื่อง articulate ของ mode of production ต่าง ๆ ได้ดี